

ENUTi Uudised 3/1999

Sisukord

- Toimetajalt

Seminari ettekanded:

- Milleks kaasata naisi poliitikasse? / Valve Kirsipuu
- Kus asub poliitiline võim? / Ilvi Cannon
- Keel ja poliitiline võim / Kristiina Ross
- Seadusandliku raamistiku alused / Liina Tõnisson
- Poliitiliste vaidlusküsimuste tõstatamine ja lahendamine: Soome kogemus / Anne Holli

Töörühmade kokkuvõtted

- Kuidas tulla toime meediaga?
- Kuidas lugeda seadusandlikke tekste?
- Kuidas teha koostööd?
- Kuidas ära tunda kohalikke probleeme?
- Kuidas võita valimisi?
- Konverentsid ja seminarid
- ENUTi Ümarlaud / Marika Truumure
- Femina Baltica
- Suvekool Jurmalas
- Teised sündmused
- Raamatukogu uudised
- Küllastajad
- Tulevikuplaanid
- Eesti naised Euroopa Liidu kodanikena – kahepäevase seminari esialgne programm

---

Toimetajalt

Seminar

Pärast TPÜ rektori Mait Arvisto avakõnet pidas lühikese kõne rahvas- tikuminister Katrin Saks, kes julgustas naisi osalema poliitikas.

Hommikuse pleenumi juhatas sisse ENUTi tegevdirektor Selve Ringmaa ning kõnelejad, kes juhtisid tähelepanu võimu suhtele keeles ja poliitikas ning legaalsete juhtnööride teadmise tähtsusele valimiste läbiviimisel.

Paneeldiskussioonis jagasid praegu võimulolevad naispoliitikud oma kogemusi ja andsid praktilisi soovitusi, kuidas võita valimisi.

Lõunase pleenumi teema oli poliitiliste probleemide identifitseerimine ja neile lahenduste leidmine. Peamised kõnelejad olid Põhjamaadest.

Seminari lõpetasid töögrupid, milles lahati selliseid teemasid nagu: Kuidas võita valimisi? Kuidas tulla toime meediaga? Kuidas lugeda seadusandlikke tekste? Kuidas ära tunda kohalikke probleeme? Kuidas teha koostööd?

Lõpusõnad ütles ENUTi tegevdirektor Selve Ringmaa.

Väljastpoolt Tallinna saabunud osavõtjatele tagastati sõidukulud Norra Välissuhete osakonna poolt.

Seminaril osales kokku 90 naist üle Eesti.

Valimistulemuste analüüs

Kohalikud valimised, mis toimusid 17. oktoobril, ei toonud naistele märkimisväärset võitu. 1993. aasta kohalikel valimistel said naised 24% kohtadest, 1996. aasta valimistel said naised 26,6 % kohtadest ja viimased valimised andsid naistele 28,3% kohtadest. Tallinnas, kus elab kolmandik elanikkonnast, võitsid naised 17 mandaati 64st Linnavolikogus. Väljapaistvaimaks tunnus- jooneks 1999. aasta valimistel oli suur poliitiline aktiivsus etniliste venelaste poolt. Eestis võivad kohalikel valimistel hääletada ka mittekodanikud.

Üks faktor, mis mängis suurt rolli, on kahjuks saanud väga vähe tähelepanu. Olin ametlikuks vaatlejaks neljas valimisjaoskonnas Tallinna kesklinnas ning olin hämmastunud sellest, et sageli hääletasid ühes kabiinis korraga kaks inimest. Ühes jaoskonnas oli neid hääletuskabiinis isegi kolm. Ärevust tekitas aga see, et üldjuhul ei takistanud ametnikud seaduserikkumist. Ühes jaoskonnas märkis ametnik, et "need inimesed magavad ju ühes voodis, miks ei võiks nad siis ühes kabiinis hääletada?" Seadus näeb ette, et hääletamine on salajane, ometigi toimub pidevalt laiaulatuslik seaduserikkumine. Võib õigustatult oletada, et kui järgitaks seadust, saaksid naiskandidaadid rohkem hääli. Demokraatia arenemise huvides peaks Eestis hakkama järgima valimiseseadusi, mis kehtivad demokraatlikes riikides. Selle läbikukkumine võib Eestil takistada pääsemist Euroopa Liitu.

Märkus: autor oli hääletajate registreerija Boltonis Connecticuti osariigis USA-s ning töötas Boltonis 20 aastat erinevatel valimistel.

Milleks kaasata naisi poliitikasse

Valve Kirsipuu, Riigikogu liige

Meeste ja naiste võrdsete õiguste, võrdsete võimaluste teema pole Eesti ühiskonna jaoks uus. Usinasti ekspluateeris seda teemat nõukogude ideoloogia, kiideldes meeste ja naiste võrdõiguslikkusega nõukogude riigis. Oli meilgi Eestis aeg, mil töötas ligi 100 % töövõimelistest naistest. Siinjuures on kohane meenutada, et XX sajandi lõpu Eesti pole arengumaa, kus naised on alamate olendite seisundis, keda lääne tsivilisatsiooni tõhusal abil tuleb kodusest orjusest päästa. Meie küsimus on selles, kuidas igapäeva elus aktiivseid naisi poliitikasse tuua, anda neile võimalus tegutseda otsustamise tasandil.

Miks on naisi vaja poliitikasse? Kõigile on teada, kes on naine, aga mis on poliitika? Hiljuti eesti keeles ilmunud Longmani Maaailma Poliitika Leksikon annab märksõnale "poliitika" järgmised mõisted: 1) kunst ja teadus, kuidas valitseda nõustumise, jõu kasutamise, intriigide, manipuleerimise ja sõjakavaluse teel; hõlmab kogu ühiskondlike suhete kompleksi ühiskondade sees ja nende vahel; 2) "kes mida saab, millal ja kuidas" (H. Lasswell); 3) "väärtuste paigutamine võimu abil" (D. Easton); 4) "kuningriik, kus kohtuvad südametunnistus ja võim, kus põimuvad eetilised ja sunnitegurid ning töötatakse katseliselt välja nende ebamugavaid kompromisse" (R. Niebuhr).

Eeltoodu alusel võib nentida, et kahtlemata on poliitika võim. Võimu teostaja, s.o. poliitik, otsustab lähtuvalt enda südametunnistusest, eelistest või pragmaatilistest seisukohtadest selle üle kes, mida, millal ja kui palju saab. Võim tähendab võimukust, võimu kasutaja kontrollib olukorda teatud süsteemis. See ongi põhjus, miks võimu teostamise juures peaks olema piisavalt naisi, kes suudaksid kaitsta mitte üksnes oma grupi huve, vaid ka muuta poliitika põhiolemust. Naispoliitikud, arvesse võttes nende kogemusi ja huve, aitavad laiendada meespoliitikute vaimset silmaringi, tegutsemisvabadust ja võimalusi, olles paljude elunähtuste suhtes rohkem kriitilised.

Mitmed Euroopa Liidu riikide uurimused toovad seoses naiste osalemisega poliitikas esile järgmisi olulisi poliitika mõjutamise momente: 1) niisugused kaua aega väga privaatselt peetud eluvaldkonnad nagu lastehooldus, pere- planeerimine, seksuaalsus, on tänaseks muutunud poliitilisteks küsimusteks, kus ei saa kaasa rääkida ainult ühest soost poliitikud; 2) naiste osalemine poliitikas muudab poliitilist kultuuri ja struktuuri. Mitmed uuringud on näidanud, et naise kui liidri stiil erineb meesliidri stiilist. Naised on oma tegevuses palju praktilisemad, säilitades samal ajal tundlikkuse lahendatavate probleemide suhtes; 3) tuuakse esile soolisi erinevusi töösse suhtumises. Naispoliitikud eelistavad otsida kompromisse keerulistes küsimustes, tehes selle nimel koostööd teiste erakondadega. Kuivõrd poliitika on suuresti kunst leida kompromisse, siis võib siit järeldada, et naised on oma olemuselt klassikalisemad poliitikud kui mehed; 4) naised pööravad rohkem tähelepanu kollektiivsele tegevusele, mis väljendub nii erakondade konverentsidel ja koosolekutel osalemises kui ka parlamentaarsete kohtumiste korraldamises. On iseloomulik, et naissoost rahvaesindajad nii riiklikul kui omavalitsuse tasandil suhtlevad valijaskonnaga ja erinevate sotsiaalsete gruppide esindajatega kergemini ja meelsamini kui mehed.

Euroopa kogemusi arvesse võttes on naisi poliitikasse vaja, kuna naised poliitikas on:

- rohkem demokraatlikud,
- vähem vastastikku vaenutsevad,
- rohkem avatud muutustele,
- rohkem võimelised kollektiivseks tööks.

Kus asub poliitiline võim?

Ilvi Cannon, politoloog

Et paremini mõista, kus asub Eesti poliitilise arengu skaalal ja mida oleks vaja teha

demokraatliku ühiskonna saavutamiseks, esitan ma lühikese analüüsi võimu asetustest erinevates poliitilistes struktuurides.

Üsnagi loomulikult kujuneb püramiid: autokraatia on tipus (kogu poliitiline võim on ühel indiviidil) ja anarhia on all (iga indiviid omab poliitilist võimu, teisisõnu - valitsus puudub). Nende kahe äärmuse vahel eksisteerib mitmeid erinevaid struktuure.

Autokraatiast allapoole järgmine on oligarhia (väheste valitsus). Ajaloolisi näiteid võib leida dünastiate ja militaarsete huntade riigikordades. Edasi tuleb plutokraatia (rikaste valitsus). Rikas kildkond ühiskonnas teeb poliitilised otsused ja ülejäänud inimesed ei ole võimuorganites esindatud. Niisuguseid struktuure eksisteerib suhteliselt palju - näiteks Lõuna-Ameerikas. Edasi tuleb demokraatia (paljude valitsemine). Selle ühiskonna omaduseks on, et kõik inimesed on võrdsed, s.t. poliitiline võim asub igas täisealises inimeses võrdselt. Selles süsteemis on võimuorganitel või valitsusel ainult nii palju poliitilist võimu kui ühiskonna liikmed on otsustanud neile anda. Selline valitsemise süsteem on kõige omasem Läänemaailmas. Viimaseks on anarhia. See on puhtalt teoreetiline kontseptsioon, kuna tegelikkuses organiseerub ühiskond iseenesest poliitiliselt. Juba Aristoteles väitis, et inimene on sotsiaal/poliitiline loom. Ta tahab elada koos teiste inimestega ja selle käigus tekivad reeglid, mille järgi suhtlemine toimub.

Monarhia saab olla seotud kõigi eelmainitud struktuuridega. Autokraatlikke monarhiaid võib leida isegi tänapäeval (eriti just araabia riikides), justnagu võib leida näiteid spektri teisest otsast ehk siis demokraatlikest monarhiatest (anarhia tuleb välja jätta, sest selles ei eksisteeri mingit valitsuse vormi). Monarhia demokraatliku vormi näiteid võib leida mitmetest Euroopa riikidest.

Pöördudes tagasi demokraatia juurde peab märkima, et sellel on suurim rahva toetus. See on stabiilseim valitsemise moodus. Poliitilise süsteemina peab ta arvestama iga inimese huviga, olgu see avaldatud üksikisiku või grupi kaudu (valitsusvälised organisatsioonid). Viimane on loomulik survegrupp, mille kaudu riigi poliitikat mõjutada. Seepärast on igasugustel naisorganisatsioonidel pariteet teiste seaduslike organisatsioonidega ühiskonnas. Tulemus: demokraatia on integreeritud süsteem, s.t. inimesed on seotud oma valitsusega. Kui viimase Riigikogu kampaania ajal oli jutuks, et rahvas on võõrdunud oma valitsusest, tuleks niisugust situatsiooni võtta kui tõsist poliitilist kriisi, sest see tähendaks demokraatia lõppu.

Demokraatias on valitsuse võim alati piiratud. Inimesed annavad oma poliitilisest võimust nii suure osa valitsusele kui nad arvavad seda vajalik olevat nende ühiste soovide täideviimiseks. Demokraatlik süsteem baseerub ühel suhteliselt lihtsal mõttel: kes oskab paremini minu üle valitseda kui mina ise? Või ka: kes teab paremini minu huvisid, minu probleeme? Muidugi on vastus, et mitte keegi muu kui inimene ise. Loogiliselt järgneb sellest, et naised, kelle huvid ja probleemid on erinevad meeste omadest, ei saa olla valitsuses esindatud meeste poolt. Siit tuleneb ka naistele juhtivate poliitiliste kohtade omamise imperatiiv.

Eesti seadusandlik struktuur ja rahvusvahelised kohustused toetavad naiste kodanikuõigusi ja nende taotlusi. Takistused asuvad mujal - kultuuris, tavas ja keeles. Nõukogude okupatsiooni pärand loob samuti ebavõrdsed tingimused naiste poliitiliseks osaluseks.

Sellegipoolest evib Eesti ajaloolisi tingimusi, mis toetavad demokraatliku ühiskonna arengut. Ühiskonnas puudub aristokraatia ja lagunenu Nõukogude impeerium jättis kõik vaeseks, st. ilma päritud varata. Meie seas olid lihtsalt mehed ja naised. Tõusikujoon peaks vaibuma, kui me poliitiliselt küpseme ja ühineme aina enam Põhjamaade regiooniga. Siiski peaksime silmas pidama, et me poliitiline areng ei läheks plutokraatia (rikkad valitsevad) suunas. Naistel poliitikas on siin määrav roll selle nähtuse ennetamiseks, kuna naised on üldiselt rohkem huvitatud ühiskonna ja perekonna heaolu puudutavatest küsimustest.

Eesti meedia ei kujuta teemat naine ühiskonnas samal respektierival viisil kui seda esitavad kolleegid demokraatlikes ühiskondades. Mõned naispoliitikud on ise kaasa aidanud ebameeldiva pildi saamisele naistest kui poliitikutest.

Keel ja poliitiline võim

Kristiina Ross, Eesti Keele Instituudi teadusdirektor

On üldtuntud tõde, et eesti keeles puudub grammatiline sugu, st. erinevalt indoeuroopa keeltest ei ole eesti keeles mingit spetsiifilist grammatilist kategooriat, mis nõuaks isikute bioloogilise soo eristamist või seda vähemalt võimaldaks. On küll paar laenulist naissoo tuletusliidet, nagu *tar* ja *nna*. Me saame öelda *lauljatar*, *sakslanna* - aga need on hilislaenu indoeuroopa keeltest, neid kasutatakse ainult naissoo rõhutamiseks ja need ei tähenda, et neutraalne, ilma liiteta vorm tähistaks meessoost isikut, nagu näiteks saksa ja vene keeles.

Asjaolu, et eesti keel ei eelda üldjuhul inimese bioloogilise soo eristamist, aga indoeuroopa keeled eeldavad, kajastub ka inimest tähistava sõna tähendusvarjundites ja grammatikas. Indoeuroopa keeltes on see sõna ikka meessoost ning enamasti ongi tal kaks tähendust: 1. inimene, 2. mees (nt prantsuse *homme*, inglise *man*). Eesti keeles see pole nii, *inimene* on lihtsalt inimene. "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatus" on selle sõna tähendust kirjeldatud nii: **inimene** – mõtlemis- ning kõnevõimeline ühiskondlik olend, kes valmistab tööriistu ja kasutab neid keskkonna mõjutamiseks ja muutmiseks; üksikisik.

Seega võib väita, et teoreetiliselt on eesti keeles asjad korrektselt paigas: on olemas sooliselt neutraalne *inimene* ja soolise eristuse tarvis kummagi soo kohta eri sõna: *mees* ja *naine*.

Tegelikus keelepruugis pole see paraku nii, nagu tuleb täiesti ühemõtteliselt esile ka "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu" vastavates sõnaartiklites:

mees - 1. meessoost inimene, meesisik, meesterahvas. 2. abielumees. 3. (soolisust rõhutamata:) inimene, isik.

naine - 1. naissoost inimene, naisisik, naisterahvas. 2. abielunaine.

Keeleline materjal näitab, et seesugune tähenduslik liigendus ei tulene sõnaraamatu koostajate suvast, vaid peegeldab eesti keelt täiesti adekvaatselt. Selle tõestuseks

vaatlesin liitsõnu, mille põhisõnaks ehk järelõsaks on vastavalt **-mees** või **-naine**, nagu *ninamees, vennanaine*.

Kõigepealt äratav tähelepanu vastavate liitsõnade arv. Kokku on "Eesti kirjakeele seletussõnaraamatus" niisuguseid sõnu 292, sealhulgas *mees*-lõpuliselt 233 (s.o. 79,8%) ja *naine*-lõpuliselt 59 (s.o. 20,2%).

Arvudest kõnekam on muidugi kõnealuste liitsõnade sisuline analüüs. Vaatlesin lähemalt neid liitsõnu, mis on fikseeritud üksnes põhisõnaga **-mees**, ehkki tähistavad isikuid, kes põhimõtteliselt võivad olla nii nais- kui meessoost, nagu *igamees* 'igauks', *omamees* 'kellegagi kuhugi kitsamasse kildkonda kuuluv isik'.

Niisuguseid liitsõnu, kus *mees* = *inimene*, on kokku umbes 160. Täheenduse järgi jagunevad nad kolme suurde rühma: 1) sõnad, mis märgivad mingi elukutse esindajat või laiemalt mingi tegevusega tegelevat inimest, nagu *metsamees, labidamees, kandlemees*; 2) sõnad, mis märgivad mingi omaduse poolest silma torkavat inimest, nagu *aumees, naljamees, vembumees*; ja 3) sõnad, mis kajastavad üksikisiku asendit ühiskondlikus koosluses, nagu *igamees, abimees, omamees, peamees, suurmees*.

Esimest rühma mõjutavad kõige enam ajaloolised faktorid, s.t asjaolu, et varem olid mingi elukutse või tegevuse esindajad ainult mehed. Tänapäeval ei pruugi see ammu enam nii olla, kuid sõnakasutus on säilinud. Eriti torkab maskuliinsus silma spordi vallas, üksnes *mees*-lõpulisena esinevad sõnaraamatus *ankrumees, hokimees, hõbemedalimees, jäähokimees, kuldmedalimees, medalimees, pallimees, spordimees, suusamees, süstamees, varumees, üllatusmees*. Sõnaraamatu andmeil tuleks meil ka naiskondade korral rääkida *varumeestest* ja *üllatusmeestest*, sest liitsõnu *varunaine* ja *üllatusnaine* ei ole fikseeritud, võimalikud on küll *varumängija* ja *üllatusmängija*, ent need pole sama stiilitasandi sõnad.

Teistest tegevusaladest torkab silma, et isegi kõik kirjanduse ja kaunite kunstide harrastamisega ning vaba aja sisustamisega seotu on keeleliselt seotud sõnaga *mees* - ja seotud sedavõrd tugevasti, et muud võimalust samal stiilitasandil väljendumiseks sageli polegi. Ainult *mees*-lõpulisena esinevad *ajalehemees, häitsmemees, kandlemees, keelemees, kirjamees, laulumees, mängumees, pasunamees, pillimees, raadiomees, rännumees, sulemees, sõnamees*. Sealjuures on näiteks Eesti Keele Instituudi 60 *keelemehes* 50 bioloogiliselt naised.

Teise rühma osas torkab kõige enam silma, et inimlik naljasoon näib olevat eesti keeles reserveeritud ainult meestele, vastavaid sõnu on kaheksa: *humorimees, kriukamees, krutskimees, naljamees, riukamees, tembumees, vembumees, vigurimees*. Samalaadseid *naine*-lõpuliselt sõnu eesti keeles pole, ja kui öelda *naljanaine* - siis tähendaks see eesti keele (või mee) loogika kohaselt ilmseti naist, kelle kulul saab nalja teha, mitte naist, kes ise nalja teeb. Siinse seminari seisukohalt on kindlasti kõige huvipakkuvam

Kolmas rühm - sõnad, mis kajastavad üksikisiku seisundit ühiskondlikus koosluses (mida enamasti kujutatakse hierarhilisena). Ootuspäraselt on see taas meeste mängumaa. Sõnaraamatus on ainult kaks sõna, mis väljendavad mingi hierarhia tippu kuulumist ning esinevad sealjuures nii *mees*- kui *naine*-lõpulisena: *perenaine, esinaine* (vrd *peremees, esimees*). Seevastu sõnu, mis esinevad ainult *mees*-lõpulisena ja

väljendavad hierarhia tippu kuulumist, on kaheksa: *ninamees, peamees, rahvamees, riigimees, suurmees, tippmees, viiemees, võimumees*.

Seadusandliku raamistiku alused

Liina Tõnisson, Riigikogu liige

Kui naised soovivad osaleda parlamendi ja kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel, tuleb neil arvestada Eesti seadusandliku keskkonnaga.

Eestis on alates taasiseseisvumisest läbi viidud kolmed valimised nii parlamenti kui ka kohalike omavalitsuste volikogudesse. Parlamendivalimiste reeglistikku on pidevalt arutatud nii pressis kui parlamendisaalis, nii et olemasolevad vaidlusküsimused on avalikkusele selged.

Kodanikud on rahulolematud - andes oma hääle konkreetsele kandidaadile, satuvad nad olukorda, kus see hääl kandub üle erakonna valimisnimekirjas eespool olevale kandidaadile ja valituks osutub hoopis keegi teine, kellel tegelikkuses võib-olla hoopis väiksem arv toetushääli. Samuti on valijad rahulolematud, kuna nad ei saa saadikuid tagasi kutsuda, st. neil ei ole kontrollivõimalust saadiku tegevuse üle. Seadust on mõningates küsimustes kohendatud, näiteks on loobutud valimisliitudest.

Teine asi on kohalike omavalitsuste volikogude valimine. Siin on erisusi nii valijate ringi kui valimisprotseduuride puhul. Eesti on selles osas üsna tavatus olukorras, kus parlamendivalimiste reeglistik erineb kohalike omavalitsuste volikogude valimise reeglistikust.

Põhierinevus reeglistikus lisaks valijate koosseisule on suhtumine valimisliitudesse. Kohalike omavalitsuste volikogude valimistel võivad kandidaadid esineda kas üksikkandidaatidena, erakonna nimekirjas või valimisliitude koosseisus. Viimast on võimalik luua nii erakondade liiduna kui ka üksikkandidaatidest, või siis mõlemad eelpoolnimetatud variandid koos. Selline olukord loob situatsiooni, kus omavalitsuste volikogudesse valituks osutunud saadikud ei tarvitse esindada ühtegi erakonda. Sellisel juhul puudub neil ka poliitiline vastutus oma otsuste eest. Kuna Valimisseadus seda täna võimaldab, siis tõenäoliselt nii ka sünnib. Praktikas ei ole enam reaalne, et kohalike omavalitsuste valimise seadust selles küsimuses enne 17.oktoobrit ajaliselt jõutakse muuta. Siis võivad tõenäoliselt tekkida ka mittepoliitilise olemusega valimisliidud. Seda enam, et Eesti erakonnastumise aste ei ole veel oma arenguga nii kaugele jõudnud, et enam kui 250-s vallas ja linnas võiks moodustada uued volikogud erakondlikkuse printsiibil.

Seega peavad kandideerida soovivad naised juba varakult otsustama, kas minna valimistele üksi, mis on kohutavalt keeruline, või mõne erakonna või valimisliidu koosseisus.

Poliitiliste küsimuste tõstatamine ja lahenduste leidmine: Soome kogemused.

Anne-Maria Holli, Helsingi Ülikooli politoloogia õppetooli lektor

1990-ndatel aastatel hakkas feministlik liikumine Soomes vajuma suikuvasse faasi. Sama asi on juhtunud ka varem Soome ajaloos. 1930 – 1950-ndate aastate suikuva faasi ajal olid naised ometigi sotsiaalselt ja poliitiliselt aktiivsemad, kuid mitte eriti nähtavas ja kõvahäälses vormis. Sel ajal suundusid naisliikumised erinevatesse naisorganisatsioonidesse.

1990-ndate aastate esimesel poolel olnud majanduse langus mängis naisliikumise arengus suurt rolli. Soome majandus nõrgenes, sellega suurenes töötute arv ning toimusid suured kärped sotsiaalses vallas. Paljud naisorganisatsioonid nägid selles suurt ohtu. Sellest ajast kui sotsiaalseid teenuseid hakati juhtima munitsupaalsel tasandil, tekkis naistes hirm, et kärpimised toimuvad suures osas just sellest sfäärist.

Healuühiskonna kaitsmine sai naiste peamiseks eesmärgiks esimest korda 1992. aasta valimistel. Kampaniat juhtis NYTKIS, mis on kõiki naisorganisatsioone ühendav organisatsioon Soomes. NYTKIS asutati 1988 aastal ning sinna kuuluvad kõikide poliitiliste parteide naisseksioonid.

Enamus kohalikel tasanditel olevaid naisorganisatsioone on muutnud oma vormi pärast 1990-ndate aastate majanduslikku langust. Tooksin välja 3 tüüpi kohalikel tasanditel olevaid organisatsioone, kuigi olen kindel, et neid tüüpe on rohkem.

1. Kõigepealt traditsioonilised naisorganisatsioonid, mis on taas saavutamas oma populaarsust. Hea näide oleks nn. Martha-liikumine – organisatsioon, mis annab soovitusi ja nõuandeid majapidamist puudutavates küsimustes.

2. Teiseks tüübiks on organisatsioonid, mis on EL projektidega rahastatud, nagu LEADER või POMO-projektid. Nende projektide kaudu võivad raha taotleda nii eraisikud kui grupid. Projektide eesmärgiks peab olema kohaliku valla arengu edendamine.

3. Kolmandaks tüübiks on assotsiatsioonid või grupid, mis on orienteeritud mingi kindla probleemi lahendamisele, üldjuhul väga konkreetsete igapäeva probleemide lahendamisele. Nende eesmärgiks on luua juurde erinevaid päevakeskusi. Heaks näiteks oleks vanemate assotsiatsiooni poolt loodud huviringid lastele, mis toimuvad pärast koolipäeva lõppu.

Lõpetuseks võib öelda, et majandusliku languse tagajärg lõppes sellega, et naised hakkasid taas sotsiaalsele sfäärile rohkem tähelepanu pöörama, olgugi, et natuke teises vormis. Soome naised ei hakka taas koduperenaisteks: enamuse jaoks ei ole see rahaliselt võimalik. See-eest on paljud naised hakanud aktiivselt tegutsema nn. kolmandas sektoris ning täitnud paljud lüngad, mis on tekkinud sotsiaalses vallas.

Naiste jaoks on tekkinud nüüd muidugi see probleem, et kuna nad on aktiivsed kolmandas sektoris ja kulutavad oma energiat perele, siis ei jää neil aega poliitikas osalemiseks. Samas võib kolmandast sektorist kasvada välja platvorm edasiseks poliitiliseks karjäärriks. Tegelikult ongi nii, et tegeledes naisküsimustega, on naistel hea

võimalus muutuda poliitiliselt aktiivseks alguses kohalikul tasandil ning hiljem võib-olla ka riigi tasandil.

Kuidas tulla toime meediaga?

Töörühma juht Reet Valing oli oma sõnavõtus väga konkreetne, kuna antud töörühma teema nõudis lihtsat ja arusaadavat sõnavõttu.

Esmalt peab arvestama sellega, et ajakirjanikud on tihti julmad, nad võivad küsida asju, mida heas seltskonnas reeglina ei küsita. Sellest peaks suutma üle olla – ajalehtede suhtes ei ole mõtet kaitsepositsioonile asuda. Reageerides ajakirjaniku küsimustele omapoolsete küsimustega, olete talle huvitav ja võib avaneda võimalus kasutada ajakirjanikku endale toetajate leidmiseks, sest nagu Reet Valing väitis, võidavad naised koos oma toetajatega.

Väga oluline on olla atraktiivne ja erineda massist. Oluline on huumorimeel ja oskus naerda iseenda üle, muutumata sealjuures labaseks või kahemõtteliseks.

Naisel on meediaga suheldes kahekordselt raske, sest ta peab rääkima nii, et mehed saaksid aru ja ka naised saaksid aru. Naised ja mehed räägivad erinevat keelt. Naised on harjunud arvestama teistega, kuulama erinevaid arvamusi ja mõtteid. Mehed on palju isepäisemad – nad tahavad kõigega ise, üksinda hakkama saada.

Ajakirjandusega suheldes peab olema alati valmis selleks, et esile võivad kerkida küsimused intervjueeritava lõksu meelitamiseks. Alati peab olema valmis selleks, et võidakse esitada nõ. üllatusküsimusi, näitaks mõne konkreetse sündmuse kohta minevikust, mis võib olla kompromiteeriv. Et vältida selliseid ebameeldivaid vahejuhtumeid, ei tohiks varjata minevikus toimunut, sest nn. “ luukerede “ varjamisest ei tule midagi head.

Meediasse ei tohi minna ühte moodi. Ühte ja sama lugu ei saa pakkuda erinevatesse lehtedesse. Tähelepanelikult peaks jälgima konkurentide avaldusi kohalikes lehtedes. Mitte mingil juhul ei tohi meedias irvitada oma konkurentide üle.

Reet Valing rõhutas, et ei tohi rääkida asju, millesse ise ei usuta. Kõige olulisem on jääda iseendaks, olla vaba ja meeldiv suhtleja.

Kuidas lugeda seadusandlikke tekste?

Töörühma juht: Liina Tõnisson, Riigikogu liige

Eesti seadusandluse loomine on juba kolmandal ringil. Seetõttu võib tekkida arusaamatusi regulatsioonide, määruste ja muudatuste leidmisel ning tõlgendamisel. Enda õiguste eest seismisel on oluline oskus lugeda seadusandlikke tekste. Oskus leida õigustekste ja neid tõlgendada ning seaduse tundmine on tulevikus järjest hinnatum.

Seadusandlikud tekstid on tavainimesele liialt raskestimõistetavad, seetõttu on tekkinud vajadus odava ja professionaalse abi järele. Seda meie õigusturul hetkel ei ole. Just tulevased noored naisjuristid võiksid siin endale tööpõldu näha.

Kindlasti tuleks tõsta juriidilist kirjaoskust tavakodanike seas. Loomulikult ei pea igaüks seadusandlusest kõike teadma. Selleks ongi juristid, kes peaksid selgitama vastuvõetud seaduste tähendust ja tõlgendamisvõimalusi. Tavaliselt ei jõua ka seadusi lahtiseletav kiri tavakodanikuni. Kohalike omavalitsuste ametnikud peaksid olema pädevad. Erinevates seadusandlikes küsimustes peaks inimene saama oma küsimusele vastuse just neilt. Samuti tuleks igaühele tagada juurdepääs infole.

Põhilised vead kohalikes omavalitsustes tulenevad sellest, et minnakse üle oma pädevuse piiridest. Vaja on ametnike täiendkoolitust õigusküsimustes. Kuna koolitus on kallid, jääb enesetäiendus enamasti ametnike endi südametunnistusajaks. Oluline on, et ametnik tunneks just neid seadusi, mis puudutavad tema valdkonna küsimusi. Läbi seadusandlike aktide saab teada, millised on valitsuse määrused, valitsuse protokollilised otsused, ministrite määrused. Seadusandlike tekstide lugemisoskus tuleb suures osas praktikaga. Inimesed, kes tegelevad seadustega, peaksid lugema regulaarselt "Riigi Teatajat", mis ilmub iga paari päeva tagant.

Samas kurdavad koolitajad ja paljud inimesed näiteks Tallinna volikogust, et huvi täiendkoolituse vastu on väga madal. See on põhjendatav koolituse kõrge hinnaga. Kohalike omavalitsuste ametnikud on teinud tõsisemaid mõõdalaskmisi vähese informeerituse tõttu. Inimesi, keda valitakse volikogudesse, peaks huvitama enesetäiendus ja oskus õppida.

Peamiseks miinuseks volikogu ja riigikogu liikmete vahelises suhtluses on üldjoontes see, et esimesed ei tea ja kobavad pimeduses; teised teavad, aga ei anna edasi. Kohalikke omavalitsusi kimbutab veel maa-elanikkonna huvipuudus, altpoolt tulev initsiatiiv midagi muuta on olematu. Ikka ja jälle valitakse tagasi ebapädevaid inimesi.

Kuidas teha koostööd?

Töörühma juht: Mari-Ann Kelam, Riigikogu liige

Poliitilises mõttes on koostööd raskem, kuna sel juhul on tegu ikkagi konkureerimisega. Ometi peaks leidma midagi ühist. Tõenäoliselt nõukogude ajast tingituna on inimesed harjunud olema ettevaatlikumad, sageli aga lausa passiivsed – telefonikõnedele ei vastata, sama lugu on kirjadega. Taoline suhtumine on eriti suureks probleemiks Eestis, see ei lase ka koostööl tekkida, sest puudub tagasiside. Viimane omakorda põhjustab huvi kadumist.

Väga olulised on isiklikud kontaktid. Võimaliku puudujäägi oskustes ja teadmistes korvab laiaulatuslik tutvusringkond. Vähetähtis ei ole konsensus otsimine. Kui on olemas tahe, saab olema ka koostöö – tuleb lihtsalt loobuda põikpäiselt parteilise programmi ajamisest. Heaks näiteks on siin Naiste Ümarlaud, kus saadakse omavahel hakkama vaatamata kuulumisele erinevatesse erakondadesse. Kompromisse leitakse

alati lihtsamini, kui üksteist tuntakse, ja naised on üldiselt võimelisemad kompromisse leidma. Tänu Ümarlauale on naisi ka rohkem usaldama hakatud, kuna nähakse, et naised saavad omavahel hakkama vastupidiselt üldlevinud arvamusele, mille kohaselt naine usaldab pigem meest kui teist naist. Professionaalsete sidemete loomine aitab palju kaasa naiste enesekehtestamisele, edaspidi saab seda aga jõuna ära kasutada.

Valitsuse roll peaks olema võimalikult väike, rahvas peaks ise tegutsema. Kolmanda sektori roll I Eesti Vabariigi kujunemisel oli väga suur – sel ajal olevat eksisteerinud 16 000 organisatsiooni ja liitu, koostöövõrgustik oli tugev. Info liikumise seisukohast on eriti oluline mitmetesse erinevatesse ühendustesse kuulumine. Praegu on tulemas uus nn. kolmanda sektori laine – järjest tekib teabetube, haridusseltse jms. See sektor annab naistele suurepärase võimaluse teha poliitikat. Võib luua ka survegrupe, et mõjutada avalikku arvamust ja näiteks seaduste vastuvõtmist. Inimene võib olla aktiivne, aga üksinda ei ole tal piisavalt võimalusi oma arvamuse avaldamiseks ja soovide täideviimiseks. Tähtsal kohal on infovahetus, rohujuure tasandil asjade ülesehitamine. Õppima peaks väikeste riikide kogemustest, mitte suurte omast – pahatihti kiputakse just esimestelt mõõtu võtma. Probleemiks on ka infrastruktuuride nõrkus, seda eelkõige maapiirkondades.

Kokkuvõttes leiti, et Eestis ei ole asjad koostöö ja kolmanda sektoriga väga hullud vaatamata sellele, et riigikordade vahetus hävitas enamuse saavutatust. Palju on juba tehtud ja taastatud. Vabas riigis tahetakse organiseerida ja ühiskondlikust elust aktiivselt osa võtta, koostöö valitsusväliste ühenduste vahel muutub tõenäoliselt ajapikku tihedamaks ja viljakamaks.

Kuidas ära tunda kohalikke probleeme?

Töörühma juht: Anu Jänes, L.-Viru MK valitsus

Minnes käsitlema kohalikke probleeme selgub, et kohalikud küsimused on veel väga tihedalt seotud riigi poliitikaga.

Erastamine on küsimus, mis riigi tasemel on veel arendamata. Ühine prioriteetne probleem riigi ja kohalike omavalitsuste jaoks on noorte tööpuudus. Teiseks on infopuudus. Omavalitsuse läbipaistvus on näiline, sest on selge, et otsused on varem juba ära tehtud. Kolmandaks suureks probleemiks on üldine tööpuudus. Neljanda probleemina võib nimetada vähemusrahvuste integratsiooni.

Kahjuks oli töögrupi juht sunnitud varem lahkuma, mistõttu jäi vestlus edasi arendamata.

Kuidas võita valimisi?

Töögrupi juht: Liisa Pakosta, Muinsuskaitseameti juhataja.

Töörühma eesmärgiks oli analüüsida valimistega seonduvat naiste aspektist vaadatuna. Eelkõige keskenduti sellele, kuidas kohalikel valimistel võita. Oma kogemusi jagasid erinevad naispoliitikud, sealhulgas ka Kadri Jäätma, kes on edukalt läbinud Riigikogu valimised.

Kõlama jäi mõte, et igal kandideerijal peab olema läbi mõeldud, kas tal on piisavalt aega, tahtmist, kogemusi ja oskusi poliitikas tegelemiseks. Ära ei tohi unustada ka vastutust, mis paratamatult volikokku pääsemisega kaasneb. Samuti oleks vaja teada, mille eest võidelda ja milliste vahenditega, sest muidu ei teki inimestes huvi ega usaldust kandideerija vastu.

Olulist rolli mängib eelkõige valimiseelne kampaania. Enne valimisi tuleb end oskuslikult reklaamida. Vajalik on leida ka sihtgrupp, kes kindlalt annab oma hääle just teile. Ajakirjandus mängib samuti väga tähtsat osa kandideerija reklaamimisel. Sellest tulenevalt oleks hea avaldada artikleid, kutsuda inimesi diskussioonile, avaldada oma ideed.

Suur osa valimiskampaania edukusest oleneb kandideerija mainest. Kui minevik on tume, siis on ääretult raske inimestes äratada usaldust.

Häälte saamiseks tuleks eelkõige otsida üles oma lähedased, sõbrad, tuttavad, koolikaaslased – kõik, kes võiksid teie poolt hääletada. Ja neile tuleb kinnitada, et just teie olete see õige inimene asjade paremaks muutmisel.

Kohalike omavalitsuste valimistel on plussiks kandideerijale see, et suhteliselt lihtne on välja arvutada volikokku saamiseks vajalike häälte arvu. Seejärel on vaja vaid koondada oma jõud enese näitamiseks üldsusele.

Palju diskuteeriti ka riietuse üle. Kuivõrd meeste riietusele ei pöörata erilist tähelepanu, siis naised peavad alati arvestama sellega, et nad on tähelepanu keskpunktis. Uuringud näitavad, et 80 % inimese muljest kujundab välimus ja vaid 7% jutu sisu. Seega peavad naised kandideerimisel (ja ka hiljem) panema suurt rõhku oma riietusele ning välimusele üldse.

Diskussiooni käigus said paljud asjad selgemaks ja kindlasti oli kogemuste jagamine ääretult oluline.

Konverentsid-seminarid suvel ja sügisel

* Suur rahvusvaheline interdistsiplinaarne konverents **“Naiste maailmad ‘99”** toimus 20.-26. juunil Tromsøs, Norras ja sellel oli 1500 osavõtjat. Peamiste kõnelejate hulgas olid Rosi Braidotti, Nawal El Saadawi, Sandra Harding, Michal Kaufman, Irina Novikova, Gayatri Chakravorty Spivak ja Berit Ås. Konverents toimus viie päeva jooksul 13 paralleelses sektsioonis ja hõlmas valdkondi nagu generatsioonid, poliitika, infotehnoloogia, kunst, kirjandus, ajalugu, töö, majandus, vägivald, rahu ja inimõigused. Kõiki neid valdkondi käsitleti naiste või soolisest vaatenurgast. Siiski ei püüdnud see

konverents lõplikult määratleda naiste olemust, pigem tegeleti naiste maailmade paljususe uurimisega, nagu juba vihjas mitmus konverentsi pealkirjas.

Põhja- ja Baltimaade naisorganisatsioonid olid oma materjalidega väljas nn. "Põhjamaade majas" (Nordic House), mis oli kokku pandud Põhjamaade Ministrite Nõukogu toetusel. Eestist olid esindatud ENUT, Tallinna Pedagoogikaülikooli Naisuurimuskeskus, Tartu Ülikooli Sugupoolte Uurimisrühm, Sotsiaalministeeriumi Võrdõigus- likkuse Büroo ja projekt "Living for Tomorrow". Ettekannetega esinesid Julia Šamarina, Tiina Aunin, Leena Kurvet-Käosaar, Katrin Kivimaa, Mari Laanemets, Selve Ringmaa, Ülle-Marike Papp, Elo Lindsalu, Marika Truumure ja Eda Leesalu, oma filmi näitas Killu Sukmit.

* Nordic Folk Academy korraldas Ligatnes 6.-19. septembril Põhjamaade Ministrite Nõukogu koostööprojekti raames grupile Baltimaade ja Loode-Venemaa **mittetulundusjuhtidele koolituse** mittetulundusühingute positsioonist ühiskonnas, seostest riigi ja turusfääriga, organisatsiooni strateegilisest arendamisest, rahvusvahelistest koostööprojektidest, suhetest meediaga, õppivast organisatsioonist, juhi eetikast ja omadustest. Kursus lõppes ühe kohaliku organisatsiooni tegevuse ja tulevikuperspektiivide analüüsiga. ENUTist osales Selve Ringmaa.

* 2. oktoobril toimus Pärnus seminar teemal "**Naised poliitikas**", mille eesmärgiks oli analüüsida kohalike valimiste tulemusi Eestis ja naiste osa selles. Seminari avas oma sõnavõtuga ENUTi akadeemiline direktor Suzanne Lie. Rein Toomla andis ülevaate kohalike valimiste poliitilisest tagapõhjast ja võimalustest naistele osaleda poliitikas. Naisena Riigikogust käsitles Siiri Oviir põhiliselt kahte küsimust: miks peaksid naised osalema poliitikas ja mida saavad nad ära teha naiste heaks. Barbi Pilvre ettekanne oli viisist, kuidas meie press kujutab naisi. Ta tõi välja mõned üldised seaduspärasused ja võrdles siis kahe naispoliitiku, Signe Kivi ja Katrin Saksa tegutsemise kajastamist meedias. Ülle-Marike Papi ettekanne oli võrdsetest õigustest ja nende tähendusest Eestis. Maret Maripuu rääkis oma kogemustest noore naisena poliitikasse sisenemisel.

* Helsingi ülikooli Kristiina instituudi organiseeritud magistri- ja doktoriõppe seminar "**Sugu, teadmine ja võim**" toimus 4.-8. oktoobril Siuntios, Soomes. Osavõtjaid oli kõigist Põhja- ja Baltimaadest, Eestist Selve Ringmaa ja Leena Kurvet-Käosaar. Kursuse programm koosnes viie kaasaegse feministliku filosoofi, Donna Haraway, Teresa de Lauretise, Judith Butleri, Elizabeth Groszi ja Rosi Braidotti tekstide analüüsimisest prof. Tuija Pulkkise juhendamisel.

* Islandil Reykjavikis toimus 8.-10. oktoobril rahvusvaheline konverents "**Naised ja demokraatia uue milleeniumi koidikul**". Eestist osales sellel konverentsil 17 inimest, nende hulgas ENUTi akadeemiline direktor Prof. Suzanne Lie ja juhatuse liige Ülle-Marike Papp. Peaesinejateks oli sellel konverentsil Hillary Rodham Clinton (USA). Lisaks esinesid Läti president ja endine Islandi president.

ENUTi ümarlaud

Marika Truumure, "Living for Tomorrow" koordinaator

Ümarlaud toimub iga kuu teisel ja neljandal neljapäeval kell kuus õhtul. Iga kohtumine on seotud ühe suurema teemaga. 1999.a. lõpuni on läbivaks teemaks "Naine ja mees meedias".

Esimesele ümarlauale, mis toimus 28. oktoobril, tuli kokku kaksteist huvilist. Vaatasime videot MTV muusikatööstuse poolt pakutavast fantaasiamaailmast ja rääkisime sellest, kui raske on hoiduda televisiooni mõjust ning mõista, et fantaasiad ja tegelik elu pole üks ja sama asi.

11. novembril rääkis ENUTi akadeemiline direktor Suzanne Lie Norra ja USA ajakirjanduses ja reklaamis eksisteerivast naise ja mehe imidzist. Järgmised esinejad on Julia Šamarina, kelle teemaks on beibekultuur Eestis, ja Tiina Aunin, kes räägib anoreksiast.

Ümarlaua eesmärgiks on kokku viia need inimesed, kes huvituvad nais- ja sooküsimustest nii kitsamal kui ühiskondlikul tasandil. Iga kord on kavas esinema kutsuda lektor, st. inimene, kes tunneb mingit spetsiifilist valdkonda ja tahab oma teadmisi ka teistega jagada. Kuni poole tunnisele loengule järgneb arutelu käsitletava temaatika kohta.

Enne vestlusringi toimumist on huvilistel võimalik saada ENUTist materjale, mis tutvustavad iga kohtumise teemat ja annavad ülevaate kasutatavast terminoloogiast. Oodatud on ka kõik arvamused ja ettepanekud selle kohta, milliseid teemasid ja lektoreid kuulda soovitakse.

Vestlusring on oma olemuselt mitteakadeemiline. Osalema on oodatud kõik huvilised nii ülikoolist kui väljaspool ülikooli.

Mõttevahetustes osalemine on vabatahtlik. Igaüks ise otsustab, mil moel ta ümarlauast osa võtab. Võib lihtsalt kuulata, arutlusest osa võtta või siis soovi korral ja eelnevalt kooskõlastades ka ise esineda.

Loodame, et vabas ja igapäevases keeles läbi viidud diskussioon aitab elavdada inimeste huvi sugupooleküsimuste ja ühiskonnas ettetulevate probleemide vastu. Erinevad inimesed toovad diskussiooni sisse uusi ideid ja mõtteid, mis aitab näha meid ümbritsevat maailma uutes värvitoonides.

Femina Baltica

1998. aasta novembris alustas Turu Naisuurimuskeskus projekti Femina Baltica, mille eesmärgiks on Balti- ja Põhjamaade naiste pikemaajaline ning laiaulatuslik omavaheline koostöö ja *networking*. Eesmärgiks on olnud demokraatia areng, sugupoolte võrdsuse loomine ja naiste kaasamine sotsiaalsesse, poliitilisse, akadeemilisse ja majandusellu.

Femina Baltica projektis osalevad inimesed valitsusvälistest organisatsioonidest ja mittetulundusühingutest, samuti noored uurijad. Koostöö toimub ka projektiga Femina Borealis, mis arendab samu ideid Barentsi mere piirkonnas. Femina Baltica projekti peamiseks tegevuseks on seminaride korraldamine ning konverentsid uurijatele ja sugupoolte uuringutes aktiivsetele osalejatele. Projekt koosneb kahest osast. Esimene osa sisaldab töögrupe ja diskussioone vähemuste ja segaperekondade (s.t. perekonnad, kus üks vanematest kuulub erinevasse keele- või etnogrupperi) probleemidest. Teine osa on tunduvalt suurem ja see sisaldab akadeemilise koostöö arendamist. Esimeseks sammuks on akadeemilised suvekooli kursused noortele tudengitele ja uurijatele.

Femina Baltica koostööprojekti on haaratud Soome, Rootsi, Eesti, Läti, Leedu ning Loode-Venemaa (Arhangelski) erinevad organisatsioonid. Eestis on Femina Baltica partneriks Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus.

Seminaride teemad on olnud erinevad: vähemuste ja segaperekondade kodanikuõigused (elades riigis mittekodanikuna; laste olukord segaperekonnas – mida see tähendab, kasvada üles kahekeelses/kahekultuurilises perekonnas), identiteedi poliitika (vähemusgruppide positsioon ühiskonnas; vähemuste küsimuse käsitlemine meedias jne.), kultuur ja traditsioonid (kuidas kombineerida vähemuste ja enamuse kultuuritraditsioone; keele identiteet jne.).

Seni viimane Femina Baltica seminar toimus 22-24. oktoobril Paldiskis. Teemasid oli kaks: “Naised ja sõjatööstus” ning “Naised ja rahvuslik identiteet”. Sõjatööstuse mõju endiste Nõukogude Liidu riikide majandusele oli tohutu, samas ei ole sellega seonduvatest probleemidest eriti räägitud. Seminaril osalejad leidsid ühiselt, et kõik küsimused, mida seekord arutati, on erinevaid teid pidi seotud, ja ainus võimalus probleemidele lahenduste leidmiseks on nendest rääkimine. Femina Baltica edasised tegevusplaanid pannakse paika lähitulevikus, kuid suund on selge – projekti eesmärgiks jääb erinevate elualade inimeste ja organisatsioonide esindajate kokkuviiimine korraldatavate seminaride kaudu, edendamaks koostööd ja probleemide arutamist.

Suvekool Jurnalas (23-30 august 1999)

Baltimaade, Põhjamaade ja Vene sugupooleuuringute suvekoolis Jurnalas osales kokku 26 inimest Rootsist, Soomest, Lätist, Leedust, Venemaalt ja Eestist. Lektorid olid Irina Novikova, Tatyana Kurova ja Sandra Meshkova Lätist, Katrin Kivimaa ja Leena Kurvet-Käosaar Eestist, Giedre Purvaneckiene Leedust, Carita Peltonen Soomest ning Rootsist Ebba Witt-Brattstrom. Kolm peamist teemat olid “Feminismi metodoloogia: Ida-Euroopa perspektiiv”, “Sugu ja tööturg” ja “Sugu, keel ja võim”.

Väga olulised koolituse osad olid töögrupid, kus diskussiooni käigus sai teada erinevate maade probleemidest ja sellest, kuidas neid probleeme üritatakse lahendada. Hea oli ka see, et töögrupis osalejad olid erinevatest riikidest ja nende taust oli erinev. Loengud olid sisutihedad ja arenesid tihti lektori ja õpilaste-vaheliseks vestluseks. Lektorid oli oma ala professionaalid ning kõiki loenguid suudeti anda edasi väga huvitavalt. Koolitus oli inglise keeles venekeelse tõlkega ning keeleliselt probleeme ei tekkinud.

Tähtsal kohal olid mitteformaalsed koosviibimised, mis toimusid pärast koolitust ning kus arutati loengus arusaamatuks jäänud või enam huvitanud küsimusi.

Iga osavõtja pidi 15.oktoobriks kirjutama essee, mille positiivseks hindamise puhul saadakse sertifikaat kursuse läbimise kohta. Esseede teemad on antud lektorite poolt.

Järgmisel suvel toimub kool Leedus Klaipedas. Kursuse teemasid pole veel täpsustatud.

Muud sündmused

Tallinna Pedagoogikaülikoolis toimunud suure remondi tõttu sulges ENUT oma ukseid juuli lõpust kuni septembri alguseni.

Loengud TPÜs: Feminismi filosoofia. Loengusari algas 27. septembril ja jätkub kümne esmaspäeva vältel. Loengud on osaliselt rahastatud ENUTi poolt. Loenguid peab regulaarselt Katrin Kivimaa. Loengutel osaleb umbes 40 inimest, kellest 10 % on meessoost.

ENUT korraldas 5. oktoobril paneeldiskussiooni, mida juhatas Kirsti Kohl Grøndahl, kes on Norra Parlamendi spiiker. Paneeldiskussioonil osalesid Norra Parlamendi ja Riigikogu liikmed.

Alates 28. oktoobrist korraldab ENUT igal teisel ja neljandal neljapäeval ümarlauda diskussiooni üldisel teemal "Naine ja mees meedias". Esimene ümarlaud käsitles televisiooni ja vägivalda, vestlust juhtis Marika Truumure.

15.novembril andis loengu pealkirjaga "Kas sa mõtled armudes AIDSile?" Nelli Kalikova, AIDSi Ennetuskeskuse juhataja.

Uued raamatud ja raamatukogu areng

ENUTi raamatukogu on täienenud nii eestikeelsete kui mõningate ingliskeelsete raamatutega. Huvi peaksid pakkuma kirjastuse "Varrak" raamatud: Margaret Atwoodi "Kassisilm" (varem oli meil ainult ingliskeelne variant), Toni Morrisoni "Armas", Jeanette Wintersoni "Kirg", Bernhard Valmani "Lapse tervise käsiraamat" ja Susan Quilliani "Lapse kehakeel". Kui varem oli raamatukogus Margaret Thatcheri "Downing Streeti aastad" inglise keeles, siis nüüd võib sama teost ka eesti keeles lugeda.

Kirjastuselt "Huma" oleme soetanud Larissa Vassilejeva "Kremlis naised" ja "Kremlis lapsed", "Kunsti" kirjastuselt aga Anna Maria Sigmund "Natside naised".

Marju Lauristin ja Peeter Vihalemm on koostöös Karl Erik Rosengreniga ja Lennart Weibulliga koostanud inglise keeles raamatu "Return to the Western World" ("Naasmine lääne maailma"). Hiljaaegu täienes meie raamatukogu Anthony Giddensi raamatuga

sotsiaaldemokraatia uuestisünnist pealkirja all “Kolmas tee” ning Anu Naruski “Argielu Eestis 1990-ndatel aastatel”.

Kõiki uusi raamatuid pole võimalik üles lugeda, seepärast soovitame külastada meie keskuse raamatukogu. Praeguseks on meil 133 lugejat ja laenutusi on 500.

Külastajad

Sel aastal on keskust külastanud 1590 inimest, nende seas üliõpilaste gruppe ja külalisi teistest naisorganisatsioonidest ning valitsusasutustest.

Tulevikuplaanid

Käsil on projekt, kus koostatakse Eesti naiste lugudest antoloogiat, milles peegelduvad nende kogemused olles II Maailmasõja keerises.

Märtsis aastal 2000 on planeeritud konverents teemal “Eesti naised Euroopa Liidus”. Märtsi konverentsiga langeb kokku ka esimese ENUTi ajakirja publitseerimine.

Eesti naised Euroopa Liidu kodanikena: kahepäevase seminari esialgne programm

Praegune situatsioon illustreerib antud teema õigeaegsust. Riigikogu arutab Euroopa Nõukogu Euroopa Sotsiaalharta ratifitseerimist. Eesti press on teemat ignoreerinud ja naisorganisatsioonid pole piisavalt informeeritud, et nad saaksid *lobby*-tööd teha harta artiklite asjus, mis mõjutavad nende huvisid.

ENUT korraldab kevadel kahepäevase seminari teemal soo-ja võrdõiguslikkus Euroopa Liidus. Konverentsi eesmärgiks on teavitada naisorganisatsioone, kohalikke võime ja ka teisi huvitatuid Euroopa Liiduga seonduvates küsimustes.

Põhiteemad:

Milline on EL poliitika seoses võrdõiguslikkusega?

Mis on Amsterdami leping ja kuidas mõjutab see sugudevahelist võrdsust? Mis on *mainstreaming* ja milline on EL *mainstreaming* poliitika?

Kas Eesti vajab sugupooltevahelist võrdsust? (Reet Valing, Eesti Raadio)

Inimõigused, sugupooltevaheline võrdõiguslikkus ja Eesti seaduste kohandamine EL seadusandluse valguses (Julia Vahing, Justiitsministeerium)

Võrdõiguslikkusest (Ülle-Marike Papp, Võrdõiguslikkuse büroo, Sotsiaalministeerium)

Tingimused eestlastele liitumiseks Euroopa Liiduga

Uuring eesti naiste suhtumisest Euroopa Liitu

Juurdepääs naiste palkamisele: vabakutselised ja professionaalsed naised Euroopa Liidus (Reet Laja, Sotsiaalministeerium)

Sooaspekt Euroopa Liidu hariduspoliitikas

Naised ja regionaalse arengu poliitikad

Töörühmade teemad:

Naised, vähemuste õigused ja Euroopa Liit; võrdse töö eest võrdne palk; naistega kauplemine ja prostitutsioon; vägivald naiste ja laste vastu, laste kuritarvitamine; kas Eesti vajab sugupooltevahelist võrdsust? **Paneeldiskussioon: Mis on EL liikmeks olemise plussid ja miinused?**
